

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Абедін Мд. Джойнул

УДК 338:339,9

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА БАНГЛАДЕШ

Спеціальність: 08.02.03
організація управління, планування
і регулювання економікою

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2005

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Науково-дослідному економічному інституті (НДЕІ)
Міністерства економіки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук,
Корабльов Микола Миколайович,
Головний спеціаліст Департаменту
економічної політики
Управління стратегії реформування економіки
та стратегічного планування Секретаріату
Кабінету
Міністрів України

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Дудченко Микола Андрійович,
Українська Академія Євдокимова Ірина
Михайлівна, завідувач сектором НДЕІ
Міністерства економіки України (м. Київ)

Провідна установа: Об'єднаний інститут економіки НАН України
(м.Київ), відділ світових економічних стратегій

Захист відбудеться "23 " червня 2005 року об 14 годині на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 26.801.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук НДЕІ Міністерства економіки України за адресою: 01103, м.Київ-103, бульвар Дружби народів, 28, 5-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці НДЕІ Міністерства економіки України за адресою: 01103, м. Київ, бул. Дружби народів, 28, перший поверх.

Автореферат розісланий "21" травня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук

О.Ю.Рудченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Початок ХХІ століття ознаменований розвитком економічного співробітництва й посиленням взаємозв'язку держав у результаті стрімкої експансії усіх форм міжнародних економічних відносин: міжнародної торгівлі, руху капіталів, міграції трудових ресурсів, транснаціональної діяльності, інтеграційних процесів, для яких притаманні нові кількісні і якісні характеристики. Але економічне співробітництво України та Бангладеш знаходиться сьогодні ще на низькому рівні, незважаючи на те, що їх зв'язує досвід співробітництва, який сягає корінням у ті часи, коли Україна це знаходилася в складі СРСР. Однак питання розвитку економічного співробітництва України з країнами Південно-Східної Азії, зокрема, Бангладеш, практично не знайшли ще глибокого наукового дослідження.

Геоеткономічна ситуація і ряд особливостей історичного характеру створюють для обох країн необхідність пошуку надійних і довгострокових партнерів для спільного розв'язання завдань економічного й технічного розвитку, забезпечення сприятливих стратегічних передумов виходу на конкурентноспроможні позиції у міжнародному масштабі. Тому, хоча Україна та Бангладеш належать до різних регіонів світу і мають економічні відмінності, вони можуть у процесі двостороннього співробітництва суттєво поліпшити взаємні можливості розширення торгівельно-інвестиційних контактів. При цьому наявні відмінності слід розглядати не як перешкоди, а як потенційні взаємодоповнюючі елементи в реалізації економічних інтересів. Це підштовхує до пошуку сучасних моделей формування й розвитку міжнародної економічної діяльності на дво- та багатосторонній основі.

Актуальність, складність і важливість вирішення зазначених проблем як для України, так і для Бангладеш, а також необхідність їх практичного розв'язання визначили вибір теми даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження пов'язане з планом науково-дослідних робіт НДЕІ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України протягом 2001-2003р., серед яких найбільш важливі: "Розробка прогнозу економічного і соціального розвитку України на середньостроковий

період (оптимістичний і песимістичний варіанти) і підготовка пропозицій щодо його використання під час розроблення Урядом Програми діяльності Кабінету Міністрів України" (2003р, № державної реєстрації 0102U007283). Особистий внесок здобувача полягає в розробці зовнішньоекономічних питань прогнозу економічного і соціального розвитку України на середньостроковий період за оптимістичним і песимістичним варіантами (розділ "Зовнішньоекономічна діяльність").

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування перспектив розвитку економічного співробітництва між Україною та Бангладеш в контексті посилення взаємозалежності міжнародних економічних відносин. Відповідно до мети дослідження в дисертаційній роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- виявити основні тенденції розвитку світової економіки і їхній вплив на економічне співробітництво між різними країнами, зокрема одного рівня; узагальнити досвід і розкрити передумови розвитку двосторонніх відносин між Україною та Бангладеш в контексті забезпечення стабільності їхнього соціально-економічного розвитку;

- визначити виробничий та інвестиційний потенціали України та Бангладеш як фактори їхнього взаємовигідного співробітництва;

- визначити та конкретизувати прогноз і пріоритетні напрями розвитку торгівельно-економічних відносин, експортних та імпорتنих операцій України та Бангладеш;

- розробити стратегію та перспективи співробітництва України та Бангладеш у сфері торгівельно-економічних відносин, інвестиційної й інноваційної діяльності.

Об'єктом дослідження є двосторонні економічні відносини України та Бангладеш, а предметом - теоретичні, методичні та практичні питання перспективного розвитку й ефективності експортно-імпорتنих операцій між цими країнами.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є логічно-діалектичні методи наукового пізнання, методи системного аналізу, а також спеціальні методи, зокрема логічного узагальнення (дозволив визначити вплив сучасних глобальних процесів на економічний розвиток України та Бангладеш, а також перспективи їх економічного співробітництва); статистичний (здійснити узагальнення стану і розвитку економічних відносин між Україною і Бангладеш, розробити відповідні графіки та таблиці); економіко-математичне моделювання та експертних оцінок (розробити довгостроковий прогноз динаміки товарообігу між Україною та Бангладеш). Розрахунки, побудова таблиць і графіків виконувалися за допомогою табличного процесора Microsoft Excel 7.0. і пакета Econometric Views 3.0.

Наукова новизна одержаних результатів. На основі проведеного дисертаційного дослідження автором отримані наступні результати, що складають його наукову новизну: одержано вперше:

- визначено сучасні тенденції інтеграції, інтернаціоналізації та глобалізації як основні чинники розвитку світової економіки, вплив яких повинен враховуватися при розробці принципів і напрямів економічного співробітництва країн на дво- чи багатосторонній основі. Виявлено, що економіка в умовах глобалізації обумовлена стрибкоподібним розвитком науково-технічного прогресу, рухом і концентрацією капіталу, коливанням цін, тому посилюються негативні наслідки помилкових рішень, особливо для країн, що відчувають дефіцит ресурсів для економічного зростання. Разом з тим, посилення інтеграційних економічних тенденцій стає фактором розвитку національних економік;

- здійснена порівняльна оцінка виробничого потенціалу України та Бангладеш з погляду його відповідності взаємним потребам обох країн, виходячи з теорії абсолютних переваг та їх реальної реалізації, що дозволило обґрунтувати напрями взаємовигідного співробітництва між цими країнами;

- доведено, що експортні можливості й імпорتنі потреби Бангладеш по більшості параметрів є симетричними відповідно українським імпортним потребам і експортним можливостям. Імпортним наповненням торгівлі України з Бангладеш могли б стати багато товарів виробництва джуту і виробів з нього, продукції легкої промисловості, зокрема, текстилю і готового одягу, морепродуктів і продуктів рибальства, фармацевтичної і парфюмерно-косметичної галузей. Українським експортом може стати продукція металургійної промисловості, цукру й інших видів продукції агропромислового комплексу, товари легкої промисловості;

- зроблено прогностичні розрахунки розвитку торгівельно-економічних відносин між Україною та Бангладеш до 2015р., які базуються на визначених автором пріоритетах, їх поглиблення за умови дотримання основних напрямів розробленої у дисертаційному дослідженні стратегії розвитку двосторонніх відносин;

удосконалено:

- оцінку інвестиційного клімату в Україні, виходячи з накопиченого в Бангладеш позитивного досвіду залучення й використання прямих іноземних інвестицій у державний і приватний сектори, у першу чергу, шляхом посилення стимулюючої законодавчої бази, оподаткування, організаційно-економічних механізмів на регіональному рівні, забезпечення припливу інвестицій у пріоритетні галузі економіки. Доведено економічну ефективність спільного розвитку інвестиційного потенціалу обох країн на коопераційній основі у сфері промислового будівництва, енергетичних ресурсів, транспорту тощо;

дістало подальшого розвитку:

- уточнено основи торгівельно-економічних відносин між Україною та Бангладеш на базі визначення їхніх пріоритетних напрямів. У сучасних умовах до них варто віднести не тільки галузі промисловості (зокрема, машинобудування, цукрову промисловість, видобуток і переробку корисних копалин, спорудження й обслуговування виробничих об'єктів), але й обмін досвідом у сфері макроекономічного регулювання економіки, активізації розвитку середнього й малого бізнесу, підвищення рівня зайнятості, збалансованості інтересів різних інституціональних секторів. Поглиблення економічних відносин України та Бангладеш за цими напрямками буде сприяти підвищенню їхньої конкурентноздатності, зміцненню економіки за рахунок позитивних результатів співробітництва обох країн;

- розроблено стратегію розвитку співробітництва України і Бангладеш, в основу якої покладені отримані в рамках моделі значимості результати розрахунків оцінки потенційного експорту та імпорту обох країн по відношенню один до одного з урахуванням необхідного рівня та відповідності інфраструктури бізнесу (у тому числі правового та фінансового забезпечення, дистриб'ютерних мереж), росту національного доходу, торгової політики (зокрема, тарифної), забезпеченості інформацією.

Досягнення потенційного обсягу економічних обмінів між двома країнами не буде перепорою їхній інтеграційній орієнтації в інші об'єднання і сприятиме підвищенню життєвого рівня їхніх народів, а також послужить внеском у побудові більш досконалого світопорядку.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження використані при розробці прогностичних і програмних документів, які здійснюються в НДЕІ Міністерства економіки України. Фактичний матеріал і узагальнюючі висновки дисертації можуть бути корисні для поглибленого аналізу і наукового прогнозування перспектив співробітництва України та Бангладеш, а також для підготовки відповідних документів співробітниками зовнішньоекономічних відомств цих країн. Запропоновані наукові результати були використані Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України при розробці відповідних розділів проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2004 рік, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2003р. № 1465 (довідка Мінекономіки від 28.05.04 р. № 14-23/150).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є закінченим науковим дослідженням, самостійно виконаним автором, що має наукове й практичне значення.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися автором на науково-практичній конференції "Управління економікою в ринкових умовах у контексті стратегічних напрямків розвитку України до 2011 року" (м. Київ, 2003р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції "Інвестиції XXI століття: соціальні орієнтири" (м. Умань, 2003р.); Міжнародному економічному форуму "Теорія і практика розвитку корпоративного сектора України в контексті цілей тисячоліття та світової глобалізації" (м.Київ, 2004р.); VI Міжнародної науково-практичної конференції "Економічне зростання і посилення соціальної спрямованості розвитку" (м. Умань, 2004р.).

Публікації за результатами дослідження. Основні положення дисертаційної роботи знайшли відображення у 7 одноосібних публікаціях (в тому числі 5 - у наукових фахових виданнях) загальним обсягом 3,0 д.а.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з введення, трьох розділів, висновку, переліку літератури, що налічує - 112 джерел. У роботу також включені 25 таблиць та 15 графіків. Загальний обсяг основного тексту дисертації складає 157 стор. друкованого тексту.

Основний зміст дисертаційної роботи.

У першому розділі "Специфіка механізму двостороннього економічного співробітництва в контексті міжнародної економіки" подано ретроспективний аналіз об'єктивних передумов взаємних відносин (у тому числі економічних), проаналізовано форми,

напрями й основні тенденції розвитку процесів господарського життя обох країн як основи росту і поглиблення економічних взаємозв'язків між Україною та Бангладеш. Розкривається зміст і зроблені висновки про вплив ринкових реформ, проведених обома країнами, у контексті динамізації та глобалізації світогосподарського процесу, зокрема підкреслюється, що сучасний етап розвитку світової економіки характеризується прогресуючою тенденцією інтернаціоналізації господарської діяльності. Подальшому посиленню даної тенденції сприяє ряд таких факторів як регіональні інтеграційні зусилля розвинутих ринкових держав до всебічної лібералізації всієї системи міжнародної торгівлі; розширення ринків збуту; підвищення ефективності економіки за рахунок розширення співробітництва; поглиблення процесів спеціалізації виробництва.

В цьому контексті змін процес інтернаціоналізації господарської діяльності поступово набув якісно нових ознак. Автором зроблений висновок, що на сучасному етапі економічне співробітництво дедалі більшою мірою являє собою економічну інтеграцію, яка перетворюється на фактор розвитку національних економік.

На прикладі економічних відносин між Україною та Бангладеш автор показав, що вплив процесів, які відбуваються у міжнародній економіці, є істотним і призводить не тільки до позитивних результатів, але і може служити джерелом негативних явищ та наслідків не тільки в економічній, але й у соціальній і культурній сферах.

Автором дається оцінка важливості формування двосторонніх економічних відносин у відповідності із зовнішньоекономічною політикою держав в умовах активізації процесів глобалізації й наявних тенденцій міжнародних економічних відносин і політики більшості країн, що визначається жорсткою прагматичністю підходів, а тому і конкуренцією та посиленням національного егоїзму з боку країн-лідерів і небажанням враховувати інтереси третіх країн.

Приділено значну увагу визначенню ролі окремих країн у міжнародній економіці на основі аналізу статистичних даних Міжнародного Валютного Фонду. В результаті виявлено, що Україна і Бангладеш відносяться до категорії - "інші країни світу", що означає їхнє явне відставання від більш економічно розвинутих країн.

Грунтовно розкриваються переваги і недоліки впливу процесів глобалізації, що не дає можливості мобілізувати більш значні обсяги економічних, соціальних, науково-технічних і фінансових ресурсів з метою активізації розвитку як зовні-, так і внутріекономічної діяльності двох держав.

Виявлено проблеми економічного розвитку країн з економікою, що трансформується, пов'язані зі зростаючими процесами глобалізації, серед яких: несправедливий розподіл благ від глобалізації, що тягне за собою загрозу конфліктів на регіональному, національному й інтернаціональному рівнях; економічну нестабільність через глибоку взаємозалежність національних економік на світовому рівні; світовий економічний спад чи депресію, що спроможні розірвати взаємні зв'язки і залежності, створені в ході глобалізації; побоювання, що контроль над економікою окремих країн може перейти від їхніх суверенних урядів до найбільш сильних іноземних держав, багатонаціональних чи глобальних корпорацій і міжнародних організацій.

Практичне здійснення економічних зв'язків України та Бангладеш розкрито на основі аналізу їхньої реальної зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням тенденцій розвитку світової економіки, що посилюють вимоги формування єдиного еколого-економічного простору. Виходячи з цього і зроблено висновок, що обома країнам при формуванні зовнішньоекономічних відносин в умовах глобалізації необхідно враховувати глибинні трансформації світової економіки, використовувати весь арсенал сучасних методів для побудови ефективної зовнішньоекономічної діяльності й політики на основі національного самовираження, відкритості економіки й поваги до інтересів інших країн.

Визначено подібності й відмінності в розвитку економік України та Бангладеш. Автор прийшов до висновку, що з певним припущенням їх в основному можна вважати ідентичними. Це безпосередньо визначається тим, що вони традиційно орієнтовані на вивезення продукції, яка є переважно трудомісткою з низьким ступенем обробки, що вимагає значного навантаження на навколишнє природне середовище і консервує технологічну відсталість. Предметом імпорту (в тому числі критичного) є високі технології, продукція паливно-енергетичного комплексу, промислове технологічне устаткування, а також якісні товари широкого вжитку.

Проведене дослідження у сфері реформування показало, що економічний розвиток України та Бангладеш вирішальною мірою залежить від стану й динаміки світового ринку, процесів міжнародної інтеграції на світовому й локальних рівнях. Тому удосконалення механізмів міжнародної економічної діяльності Бангладеш і України повинно відповідати особливостям і перспективам їхнього руху до світової спільноти,

забезпеченню умов конкурентоспроможності їх економік. Саме розширення обсягів і поява нових форм взаємовигідного співробітництва між країнами і різними комерційними партнерами обумовлює не тільки кількісну модифікацію, але і нову якість господарської діяльності, посилення розвитку форм міжнародної спеціалізації і кооперації. Це породжує об'єктивну необхідність пошуку сучасних моделей становлення й розвитку міжнародної економічної діяльності на дво- та багатосторонній основі.

Вивчення міжнародного досвіду розвитку двосторонніх відносин у контексті гео економічних реалій України та Бангладеш дозволило визначити переваги й перспективи економічного зростання від їхньої участі у процесі інтернаціоналізації господарської діяльності. Виявлені позитивні наслідки, що характеризуються можливістю розвивати спеціалізовані виробництва, знижувати витрати на утримання контрольно-адміністративних інститутів, митних і регламентуючих відомств. Все це не є однозначним для економік України та Бангладеш, тому що у свою чергу ці наслідки супроводжуються підвищенням нестабільності фінансових систем, небезпекою колапсу ряду галузей національного виробництва, які можуть призвести до радикальних погіршень умов життя та соціально-політичних ускладнень.

Незважаючи на проблеми, пов'язані з входженням у світовий економічний простір, незалежні держави Бангладеш і Україна мають значний досвід налагодження й розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Виходячи з цього, процес відновлення й активізації взаємовигідних економічних відносин між Україною та Бангладеш є не тільки можливим, але й таким, що має для цього виробничі, економічні та політичні передумови.

У другому розділі "Домінанти й особливості економічних зв'язків між Україною та Бангладеш" проводиться аналіз стану зовнішньоекономічних відносин між цими країнами та конкретизуються їх форми. На підставі проведеного аналізу економічних (зокрема, макро- і мікроекономічних) аспектів у їхній єдності та з урахуванням їхніх особливостей, зроблено висновки, що Україна і Бангладеш мають високі показники відкритості й економічного визнання та ефективності національних виробництв, що пояснюється динамічним зростанням їх економік у цілому.

Виявлені особливості торгівельно-економічних відносин України та Бангладеш характеризуються низьким рівнем розвитку і незначним товарообміном, хоча, на думку автора, є перспективними. Щорічне коливання обсягів торгівлі у середньому складає більше ніж 1,5 рази як у бік збільшення, так і зменшення товарообігу. При цьому протягом 1998-2001 рр. спостерігалася тенденція відносної стабільності обсягів імпорту з Бангладеш і зміною (більш ніж у 2 рази) обсягів українського експорту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка двостороннього товарообігу України і Бангладеш
протягом 1997-2002 рр. (млн. дол.)

Показники 1997 1999 2001 2000 (%) 03/2001 03/2002 03.2002/

03.2001, (%) Товарообіг 2,149,538,99 у 2,1 р. б. 2,092,511 20,2 Експорт 2,18,898,68 у 2,2 р. б. 2,042,501 22,5 Імпорт 0,040,20,311 99,80,0470,013 27,7 Джерело: таблицю складено автором за даними Держкомстату України.

Визначено, що фактичну основу двосторонньої торгівлі товарами забезпечує український експорт, який у 2001 р. склав 8,68 млн. дол. і збільшився у порівнянні з 2000 р. у 2,2 рази. Динаміка розвитку товарообігу між Україною та Бангладеш за останні п'ять років свідчить про відсутність стабільних і довгострокових зв'язків між підприємницькими структурами обох країн.

Аналізуючи сучасний стан експортно-імпортних операцій між Бангладеш і Україною, в дисертації розглянуті основні їхні характеристики:

- в структурі імпорту України з Бангладеш переважають наступні товари: чай, лікарські та текстильні вироби різних товарних груп, папір, продукція легкої промисловості;
- в структурі експорту України в Бангладеш переважають вироби із заліза і нелегованої сталі, машинобудівної продукції, сільськогосподарська техніка, молоко, вершки згущені.

В роботі оцінюються виробничі потенціали України та Бангладеш як фактори поглиблення торгівельно-економічного співробітництва, що дало змогу визначити домінуючі експортоорієнтовані види економічної діяльності обох країн, основні експортні групи товарів, а також і їхні обсяги щодо експорту та імпорту України і Бангладеш.

Оцінка виробничих потенціалів обох країн показала, що Україна та Бангладеш мають значні можливості для подальшого поглиблення й розвитку вигідних двосторонніх торговельних відносин, тому що обидві країни ведуть суттєві індустріальні перетворення і мають потребу в тих товарах, що не виробляються на їхніх територіях.

Дослідження інвестиційно-підприємницького клімату і інвестиційного потенціалу України та Бангладеш в контексті взаємовигідних економічних відносин дало можливість автору зробити висновок, що інвестиційний клімат у сучасному світі розглядається не тільки як засіб позитивного впливу на макро- і мікроекономічні показники, що зумовлюються метою транснаціональних структур та глобально-регіональною конкуренцією, але й виступають формою переміщення капіталів та їхнього припливу в країни, що знаходяться на етапі здійснення ринкового реформування і відчувають дефіцит грошових ресурсів. Автор вважає, що в цілому співробітництво в інвестиційній сфері між двома країнами є лімітованим у тому плані, що обидві сторони мають потребу в інвестиціях і обмежені щодо здійснення зарубіжних капіталовкладень.

Тому звертається увага на необхідність вивчення й впровадження досвіду Бангладеш у залученні зовнішніх інвестицій, питома вага яких за десять років збільшилася з 12% до 57,5% (рис.1), тоді як в Україні цей показник у 2003 р. складав лише 12,6%.

Рис. 1 Питома вага зовнішніх інвестицій в економіку Бангладеш

Як підсумок аналізу проблеми зроблено висновок, що інвестиційний потенціал обох країн дає можливість для створення спільних виробництв на коопераційній основі та посилення взаємовигідної підприємницької діяльності на мікрорівні, що буде сприяти взаємозбагаченню досвідом в організації й управлінні господарської діяльності, створенню додаткових робочих місць. Це є надзвичайно важливим і буде впливати на ефективність процесів ринкової трансформації обох країн.

У третьому розділі "Оптимізація структури і прогноз торгівельно-економічних відносин України та Бангладеш" розроблені автором теоретичні положення конкретизуються та доводяться до рівня методичних рекомендацій. На основі аналізу зовнішньої і внутрішньої кон'юнктури визначені пріоритети поглиблення торгівельно-економічних відносин стратегія і науково-дослідне співробітництво України та Бангладеш, розроблено його прогноз, а також у контексті розвитку інноваційних тенденцій міжнародної економіки.

Автором зроблено аргументований висновок, що економічний обмін між Україною і Бангладеш не відбиває реального потенціалу країн у сфері торгівлі й інших областях економічного співробітництва.

На основі розрахунків за допомогою моделі значимості, застосованої автором для прогнозу торгового потенціалу між двома країнами, визначено, що Україна і Бангладеш мають асиметричний фактор економічних інтересів, що дає шанс для обох країн одержувати прибуток за рахунок двосторонньої торгівлі; Україна, як велика східноєвропейська країна, має значний ринок для продуктів спеціалізації економіки Бангладеш, що у свою чергу може бути вигідним і перспективним ринком збуту по багатьох товарних позиціях українського виробництва.

У результаті проведеного аналізу і розрахунків, визначення пріоритетів поглиблення торгівельно-економічних відносин та за умови дотримання всіх напрямів розробленої стратегії товарообіг між Україною і Бангладеш за рис. 2

Прогноз динаміки товарообігу між Україною і Бангладеш до 2015 року, проведеними автором прогнозними розрахунками до 2015 року може скласти 5,6 млрд.дол. США. (рис. 2.)

Рис. 2 Прогноз динаміки товарообігу між Україною і Бангладеш до 2015 року.

З даних рис.2 видно, що починаючи з 2005 р. товарообіг між двома країнами повинен скласти 14,5 млн.дол. і збільшитися на 219 млн.дол. США у порівнянні з 2002 р. Починаючи з 2007 р. за умови активізації взаємного товарного обміну і поглиблення торгівельно-економічних відносин товарообіг між Україною і Бангладеш повинен скласти 41,7 млн.дол., а до 2010 р. збільшиться в 4.2 рази і скласти 207,7 млн.дол. До 2015 р. товарообіг між Україною і Бангладеш складе 5,6 млрд. дол. Даний результат отримано автором на основі розрахунків по моделі значимості: експорт із Бангладеш в Україну повинний бути близько 2,8 млрд. дол., приймаючи торговельний баланс (торговельна рівновага) між двома країнами, повинен бути не менш 5,6 млрд.дол, що приблизно в десять разів більше поточного обсягу торгівлі між двома країнами.

Оцінений потенційний експорт із Бангладеш в Україну такої ж величини, що і реальна величина експорту з Бангладеш на ринок США (за винятком інфраструктури).

На думку автора, до найбільш імовірних факторів, що будуть мати вирішальне значення в реалізації потенціалу торгівлі в майбутньому, слід віднести наступні: інфраструктура бізнесу; ріст національного доходу; торговельна політика; інші фактори.

Інфраструктура бізнесу. Традиційна теорія не розглядає безпосередньо питання про необхідність існування відповідної інфраструктури для розширення економічних відносин, тому що вона споконвічно припускає її наявність для забезпечення вигідного обміну. Термін "інфраструктура" використовується в широкому змісті, що включає фінансову інфраструктуру, що працює при наявності гарних фінансових законів, правову інфраструктуру, що має діючі закони для полегшення приватного бізнесу, стабільну ситуацію з правом і порядком, а також прозорість і панування права в механізмі управління.

Обидві країни мають потенціал і можливості стосовно поліпшення інфраструктури для розширення бізнесу в цілому, а також для створення середовища, що сприяє економічним змінам як усередині країни, так і між країнами. Наприклад, однієї з причин, що стримує перспективу створення широкого ринку для текстильних виробів з Бангладеш в Україні є факт, що остання не має мережі складів, таких як, наприклад, у США ("J.C. Penny" або "Foley's" або "Wal-Mart"). Наявні українські склади в багатьох містах віддають перевагу операціям з отриманням товару у кредит, але в зв'язку з тим, що підприємці з Бангладеш не мають фінансових можливостей для організації великих дистрибуторських мереж в Україні, вони змушені відмовлятися від даної форми розрахунків. Для визначення таких питань необхідна фінансова структура, що дає можливість укладати угоди на взаємовигідних умовах.

Щодо правової системи, то вона повинна мати довіру в обох країнах, для того, щоб бізнесмени були впевнені в тому, що до будь-яких можливих скарг або претензій буде відповідне відношення на основі законності і справедливості. Ситуація з правопорядком також повинна пройти належний шлях у напрямку створення сприятливого середовища, що стимулює зростання внутрішнього і міжнародного бізнесу одночасно. Зростання національного доходу. Постулатом економічної теорії є твердження, що більш високий рівень експорту позитивно корелює з більш високими рівнями валових національних продуктів, тому що чим більш високий національний дохід у розрахунку на душу населення, тим вище попит на імпорту. З моменту одержання незалежності Бангладеш дохід на душу населення суттєво збільшився, що відбулося і з рівнем експорту та імпорту. З іншого боку, у випадку з Україною ми маємо протилежну ситуацію, а саме: реальний валовий національний продукт України з часу розпаду СРСР не збільшився, хоча, починаючи з 2000 року, у країні спостерігався позитивний ріст ВВП в розрахунку на душу населення. Якщо ця тенденція економічної стабільності в Україні буде продовжуватися, то в найближчому майбутньому можна позитивно оцінювати перспективи досягнення потенційного обсягу торгівлі з Бангладеш.

Торговельна політика. Торговельна політика є важливим чинником двостороннього співробітництва. В умовах глобалізації країна, що дотримується політики "зачинених дверей", не може претендувати на членство у Всесвітній Торговельній Організації. Бангладеш (як член ВТО) та Україна (як потенційний її член) проводять відносно ліберальну торговельну політику, і, видимо, надалі обидві країни відкриють свої ринки. Тому їхня торговельна політика не буде являти собою скільки-небудь значних перешкод для досягнення потенційно можливого рівня торгівлі між ними. Однак аналіз свідчить, що тарифні ставки на основні експортні вироби Бангладеш вище в порівнянні з середньою тарифною ставкою на імпорту виробів в Україні. Таким чином, усунення невідповідностей у тарифних ставках буде сприяти розширенню торговельних відносин. Хоча ВТО підштовхує до відкриття ринків, вона все-таки робить безліч виключень для преференційних торговельних угод. Хоча, з одного боку, вони створюють більше можливостей для торгівлі між членами угод, то з іншого має місце тенденція створення перешкод щодо не членів клубу (угоди). У даному випадку, якщо Бангладеш або Україна залучені до укладення преференційних торговельних угод, то ймовірні відхилення в налагодженні двосторонньої торгівлі.

Інші фактори. До того, як будуть налагоджені взаємовигідні умови економічного співробітництва, потенційні учасники міжнародної торгівлі повинні бути поінформовані про наявні можливості. Без достовірного й ефективного каналу інформаційного обміну ділові люди зараз керуються фрагментарними, перекрученими даними, почерпнутими з випадкових журналістських добутоків, що не відбивають існуючого положення як у Бангладеш, так і в Україні. Тому, на нашу думку, необхідно

приділити серйозну увагу встановленню каналу для обміну достовірною і корисною інформацією між двома країнами.

До вищевикладеного варто додати, що відносини Бангладеш з Україною мають глибокі історичні корені. Економічні контакти між обома країнами були досить інтенсивними в радянський період і на початку першого десятиліття незалежності України. Можна сказати, що ці відносини здійснювалися більше по політико-ідеологічних розуміннях, ніж по економічним. Після демонтажу адміністративно-командної системи Україна пройшла шлях від одержання статусу країни з відкритою економікою до статусу країни, що має потребу в широкому економічному співробітництві для перебудови власної економіки. У цьому контексті Бангладеш міг б стати для України одним із привабливих торговельних партнерів.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота спрямована на розв'язання важливої економічної проблеми поглиблення і удосконалювання економічних відносин між Україною та Бангладеш на взаємовигідних умовах. Виконане дослідження дає змогу зробити наступні висновки.

1. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується зростаючою тенденцією інтернаціоналізації господарської діяльності, чому сприяли: регіональні інтеграційні зусилля країн; прагнення провідних ринкових держав до всебічної лібералізації системи міжнародної торгівлі, розширення ринків збуту, підвищення ефективності економіки за рахунок налагодження співробітництва і поглиблення процесів міжнародної спеціалізації виробництва.
2. Економічні відносини між Україною та Бангладеш мають як економічні, так і соціально-культурні й політичні передумови. Ці відносини прозорі та довірчі і в перспективі можуть стати міцним фундаментом для їхнього поглиблення й розвитку. За цих умов важливого значення набуває ринкова інфраструктура, адекватна основним тенденціям міжнародного поділу праці й потребам перехідної економіки до ринку.
3. Аналіз виробничих потенціалів України та Бангладеш показав, що вони мають значні можливості, які дають підстави стверджувати, що двостороннє співробітництво може бути взаємовигідним і перспективним у контексті використаних форм міжнародного поділу праці. Це підтверджується структурою експорту й імпорту обох країн, які багато в чому симетричні і відповідають потребам їхніх економік. У системі міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин важливе місце належить відносинам, пов'язаним із залученням іноземних інвестицій. Досвід Бангладеш у залученні інвестицій, створенні вільних економічних зон, державному регулюванні ринкових перетворень досить багатий і його елементи можуть бути корисними для України.
4. Оцінка торгівельно-економічних і науково-технічних можливостей України та Бангладеш показує, що рівень відносин між ними є ще незначним, вони мають потребу в диверсифікації і структурному удосконаленні. Здійснений у дисертації аналіз довів, що в обох країнах є передумови як для створення спільних виробництв на коопераційній основі, так і в сфері підприємницької діяльності, які сприяють взаємозбагаченню досвідом в організації й управлінні господарською діяльністю, створенні додаткових робочих місць, що надзвичайно важливо в умовах ринкової трансформації їхніх економік.
5. З метою визначення перспектив торгівельно-економічних відносин України та Бангладеш та зміни їхніх структур, автором обґрунтовані їхні пріоритетні напрями розвитку. Вони охоплюють чимало сфер діяльності, зокрема від прямого обміну товарами, реалізації проектів у машинобудуванні, суднобудуванні, металургії, нафтохімічній промисловості до створення спільних підприємств і використання прогресивних технологій. У Бангладеш є зацікавленість в участі України у будівництві мереж електропередач, в розробці газових родовищ з наступною їх експлуатацією. З огляду на традиційно високе споживання цукру в Бангладеш, існує попит на збільшення його імпорту, що сприяло б зростанню завантаження потужностей українських цукрових заводів. Умови для співробітництва між Україною та Бангладеш у області технологій і обслуговування виробництва пов'язані з пристосованістю економіки останньої до українських технічних стандартів і орієнтуються на недорогі, але надійні технології й устаткування.
6. На рівні міжурядових угод варто забезпечити відповідну правову, організаційну й адміністративну підтримку в таких сферах двостороннього співробітництва як торгівля товарами, характерними для національної спеціалізації обох країн, для чого варто: гранично спростити взаємний порядок митного й нетарифного регулювання; створити механізм банківсько-кредитних гарантій для торгових контрагентів, які б страхували їх від ризиків і забезпечували б необхідними позиковими фінансовими засобами; використовувати різні форми товарного кредиту із залученням банківських і страхових компаній; будівництво енергетичних, хімічних, металообробних, цементних та інших промислових, а також транспортних об'єктів на території Бангладеш з участю

українських фахівців; проводити комплекс меліоративних і гідротехнічних робіт на території Бангладеш. Особливим завданням є створення умов для взаємного інвестування, гарантій репатріації прибутків і вкладів, забезпечення умов для страхування.

7. Інвестиційне співробітництво між Україною та Бангладеш ще не отримало належного розвитку. Тому перспективним напрямом у цій сфері між двома країнами може стати розвиток українського виробництва готової продукції із сільськогосподарської сировини Бангладеш, зокрема створення спільних підприємств по переробці джутової й фармакологічної сировини, а також шкіри. В сфері науково-технічного співробітництва є необхідним обмін делегаціями фахівців і вчених у таких галузях як мікроелектроніка, нові матеріали, дослідження і розробки комп'ютерної техніки; наукова й промислова метрологія; нові технології для промислового комплексу й виробництва енергії; технології збереження та відновлення навколишнього середовища.

8. З метою оновлення і розвитку взаємовигідного співробітництва між Україною та Бангладеш розроблена його стратегія на перспективу, що базується на оцінках потенційних можливостей нарощування взаємних експорту й імпорту і охоплює основні фактори, які забезпечують ефективне здійснення цього процесу. У стратегії враховані перспективи росту національного доходу обох країн, з якими корелює збільшення експорту; поставлені завдання розвитку інфраструктури бізнесу, підтримки ліберальної торгівельної політики відповідно до вимог ВТО; налагодження достовірних каналів інформаційного обміну.

9. Вирішальним фактором успішного взаємовигідного співробітництва є встановлення належних інституціональних рамок та забезпечення умов безпеки (правові рамки, право власності, система правопорядку, банківська й фінансова інфраструктура, бухгалтерська практика тощо), а також успішне здійснення економічних реформ в обох країнах, необхідних не тільки для розширення двосторонніх торгових відносин, але й для досягнення більш високої динаміки економічного зростання кожної із них.

Список опублікованих праць за темою дисертації у наукових фахових виданнях:

1. Абедін Мд. Джойнул. Теоретичні засади формування зовнішньоекономічних відносин і зовнішньоекономічної політики України// Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Наук.ред. І.К. Бондар.- К.: НДЕІ.- Вип.1 (20).-**2003.- С. 48-53.**

2. Абедін Мд. Джойнул. Состояние и особенности двусторонних отношений между Украиной и Бангладеш// Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Наук.ред. І.К. Бондар.- К.: НДЕІ. Вип.2 (21).- **2003.- С. 49-52.**

3. Абедін Мд. Джойнул. Иностранные инвестиции в экономику Бангладеш // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Наук.ред. І.К. Бондар.- К.: НДЕІ.- Вип. № 7-8.- **2003.-С.68-71.**

4. Абедін Мд. Джойнул. Стратегия двустороннего сотрудничества между Украиной и Бангладеш // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Наук.ред. І.К. Бондар.- К.: НДЕІ.- Вип. № 3 (**34**). **2004.- С.87-93.**

5. Абедін Мд. Джойнул. Влияние процессов глобализации на социально-экономическое развитие стран // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Наук.ред. І.К. Бондар.-К.: НДЕІ.- Вип. № 7-8 (**26-27**). - **2003. - С. 118-121.**

в інших виданнях:

6. Абедін Мд. Джойнул. Влияние глобализации на процессы развития украинского рынка труда // Матеріали конференції "Управління економікою в ринкових умовах в контексті стратегічних напрямків розвитку України до 2011р." Наук. ред. І.К. Бондар.- К: НДЕІ - **2003. - С. 21-25.**

7. Абедін Мд. Джойнул. Направления усовершенствования системы управления корпоративными отношениями в Украине // Міжнародний економічний форум "Теорія і практика розвитку корпоративного сектору економіки України в контексті цілей тисячоліття та світової глобалізації", Київ - **2004. - Т.1. - С. 366-371.**

Анотація

Абедін Мд. Джойнул. Перспективи розвитку економічного співробітництва України та Бангладеш. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю **08.02.03** - організація управління, планування і регулювання економікою.- НДЕІ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Київ, 2004. Дисертація присвячена питанням розробки методичних основ і заходів щодо відновлення й удосконалення взаємин між Україною та Бангладеш. У роботі представлений аналіз

динаміки розвитку двосторонніх економічних відносин протягом 1992-2003 рр. і на основі цього зроблені висновки про існуючі проблеми та перспективи двостороннього торгового обміну.

Виходячи з аналізу, узагальнення й оцінки існуючих економічних відносин, у роботі пропонується використовувати модель значимості для визначення торгівельного потенціалу між Україною та Бангладеш. Проведений у роботі аналіз довів можливість відновлення й удосконалювання торгівельно-інвестиційних зв'язків України та Бангладеш.

У дисертаційному дослідженні визначені основні етапи розвитку взаємних економічних відносин між обома країнами на перспективу, із зазначенням методів подолання труднощів і перешкод на цьому шляху. У результаті проведеного аналізу й розрахунків визначені пріоритети поглиблення торгівельно-економічних відносин, розроблена стратегія щодо їхньої активізації, реалізація якої дасть можливість Бангладеш і Україні вийти на якісно новий рівень економічних відносин.

Ключові слова: світова торгівля, глобалізація, економічний розвиток, двохстороння торгівля, експорт, імпорт, прогноз, інвестиційний потенціал.

Аннотация

Абедин Мд. Джойнул. Перспективы развития экономического сотрудничества Украины и Бангладеш. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03. - организация управления, планирования и регулирования экономикой. Научно-исследовательский экономический институт Министерства экономики и по вопросам европейской интеграции Украины, Киев, 2004.

Диссертация посвящена вопросам разработки методических основ и подходов относительно обновления и усовершенствования взаимодействия между Бангладеш и Украиной.

В работе представлен анализ динамики развития двусторонних экономических отношений за период 1992-2003 гг., на основе чего сделаны выводы о существующих проблемах двустороннего торгового обмена.

Исходя из анализа, обобщений и оценки существующих экономических отношений, в работе предлагается использование Модели значимости для определения торгового потенциала между Бангладеш и Украиной. Проведенный в диссертации анализ доказал возможность обновления и усовершенствования торгово-инвестиционных связей Бангладеш и Украины. В диссертационном исследовании выявлены основные этапы развития взаимных экономических отношений между двумя странами на перспективу, с определением способов преодоления трудностей и препятствий на этом пути.

В результате проведенного анализа и расчетов выявления приоритетов, углубления торгово-экономических отношений, разработана стратегия относительно их активизации, реализация которой даст возможность Бангладеш и Украине выйти на качественно новый уровень экономических отношений.

Ключевые слова: мировая торговля, глобализация, экономическое развитие, двухсторонняя торговля экспорт, импорт, прогноз, инвестиционный потенциал.

Annotation

Abedin Md. Joynul. Prospects of Development of Economic Relation Between Ukraine and Bangladesh.- the Manuscript.

Thesis for scientific degree of the Candidate of Economic Sciences on the specialty 08.02.03. - Administration, planning and regulation of economy. Scientific Economic Research Institute under the Ministry of Economy and on the questions of the European Integration of Ukraine, Kiev, 2004.

The dissertation studies devoted to questions of the development of methodical bases of the approaches relating to the updating and improvement of economic relations between Ukraine and Bangladesh. This thesis examines to find out the basic tendencies of development of world economy and their influence on economic relations between the different countries, in particular of one level; to generalize experience and to find the preconditions of development of the bilateral relations between Ukraine and Bangladesh in the context of maintenance of stability of their socio-economic development; to prove industrial and investment potentials of both countries as factors of their mutually advantageous cooperation; to develop strategy of cooperation, determine prospects and priority directions of development of the trade-economic relations and forecast the potential volume of export-import operations for the both the countries.

The study is the analysis of dynamics of development of bilateral economic relations for the period of 1992-2003 on the basis of the conclusions regarding existing problems of the bilateral trade and investment.

Proceeding from the analysis, appraisal of the existing economic relations, it is proposed in the work the use of Model of the importance for determining of commercial potential between Ukraine and Bangladesh. The analysis carried out in the dissertation has proved an opportunity of updating and improvement of trade and investment opportunities between Ukraine and Bangladesh. In dissertation study the basic stages of prospect of development of mutual economic relations between the two countries with definition of ways of overcoming of difficulties and ways of obstacles are revealed. Economic Forecast of the potential trade volume, specially desired level of export promotion for both the countries from the year 2005 to 2015 has done on the basis of gravity equation, which is popularly used by ITC and economists worldwide. As a result of the carried out analysis and calculations it is developed of revealing of priorities of a deepening of trade and economic relations, developed strategy concerning activation which realization gives the opportunity to leave on a qualitative - new level of economic relations between Ukraine and Bangladesh. The concrete recommendations has been made to develop rapid and direct close economic relations between Ukraine and Bangladesh avoiding the type and form of present relations among the countries used which is found time consuming, costly and ineffective for the present stage of global economic situations.

Key words: World Trade, Globalization, Economic development, Bilateral trade, Export, Import, Forecast, Investment opportunity.

_PAGE _

_PAGE _2_

_PAGE _

_PAGE _